

این شعر از کدام بابر است؟

در جلد ۲۱ مجله دانشکده ادبیات دانشگاه تهران شماره اول و بنقل ازان در مجله آریانا (همین شماره) مضمونی بقلم پروفیسور محمد باقر (لاهور) انتشار یافته و در آن به حواله روضی السلاطین فخری هروی نوشته اند که بیت معروف:

نوروز نوبهار و می و دلبران عیش

بابر بعیش کوش که عالم دوباره نیست

زبابر قلندر ولد بایسنغر میرزا بن شاهرخ مدفون مشهد (۸۶۱ هـ) است که از ظهیرالدین محمد بابر مرسس سلاله مغولیه دهلی مدفون کابل.

آقای محمد باقر این تحقیق را بر اساس یک مقاله من که در مجله آریانا (شماره ۲۹۴ ص ۵) و بعد ازان در کتاب بابرشاه (ص ۸۲ طبه کابل ۱۹۷۲ م) زیر عنوان عیاشی های بابر انتشار یافته نوشته اند، ولی در مقاله خود دو نکته را عمداً تصریح نکرده اند:

اول: تحقیق این مطالب که بیت مذکور از ظهیرالدین بابر نیست، نخستین بار کشف جناب پروفیسور نیست، بلکه قبل از او هم محققان در انتساب این بیت به بابرشاه دهلی شک داشته و اشاره کرده اند. چنانچه در همان روضی السلاطین تحشیه و تعلیق دانشمند سید حسام الدین راشدی طبع سندی ادبی بود، کراچی ۱۹۶۸ م (پاروقی ص ۳۹) نوشته اند:

این بیت را نیز سهواً به بابر پادشاه دهلی منسوب داشته اند، در فرشته است: نوروز و نوبهار ... الخ. برای حفظ امانت ادبی لازم بود که آقای پروفیسور بدین مطلب که شش سال قبل ازین نشر یافته حواله میداد، زیرا یاد آور این مطلب قبل از او دیگر اند.

دوم: جناب پروفیسور در مقاله خود چنین وانمود کرده اند که گویا انتساب بیت مذکور به بابر پادشاه دهلی اشتباه متاخران است، و بدو حواله همین مطلب که در پاورقی آن داده شده (فرشته ج ۱ ص ۲۱۱ و اویماق مغل ص ۳۹۸) اشارتی نکرده اند. در حالیکه اگر این انتساب صحیح نباشد، اشتباهیست که عین از عصر فرشته (آغاز قرن ۱۱ و ۸۰ سال بعد از بابر) دوام دارد.

متن فرشته اینست: "و در بیرون کابل بدامنه مرغزاری که از بهشت برین نشانی بود حوضی کوچک در سنگ کنده شراب ارغوانی پر میکرد و با مردم خوش طبع و صاحب ادراک در آنجا بزم نشاط بر پا کرده، داد انبساط میداد و این بیت خود را در کنار آن حوض کوثر مثال کنده بود: نوروز نوبهار ..."

(ص ۲۱۱ ج ۱ فرشته، طبع کانپو، ۱۳۰۱ ق)

جناب پروفیسور باید در نوشتن مقاله مذکور از طبع انتقادی مکمل دانشمندی راشدی که نزدیک ایشان در کراچی طبع شده، استفاده می کردند، تا یانکه بطبع معرای تبریز رجوع کنند.

باید گفت: همین مطلبی که آقای محمد باقر اکنون ۶ سال بعد از نوشته و نشر کتاب راشدی بطوریک تحقیق جدید به نشر سپرده اند، در همان اوقات ترتیب روضی السلاطین نزد دانشمند موصوف دیده شده بود ولی نشر آن در کتاب بابر بعنوان تحقیق در اشعار بابر نبوده بلکه زیر عنوان عیاشی های او به حواله فرشته داده شده که قول فرشته مرید و مبین مطلب است، و اگر مراد تحقیق بیت مذکور بودی هر آینه بحواله روضی

السلاطین طبع جناب راشدی این مطلب تصریح شدی و حق این دانشمند محفوظ بودی^(۱).

^(۱) مجله آریانا، سال ۱۳۵۲ ش، شماره، ص ۱۰۹ - ۱۱۰.